

SULUKULE GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ
İZLEME DEĞERLENDİRME
RAPORU

Kasım 2024

İÇİNDEKİLER

YIL BOYUNCA İZLEDİĞİMİZ İLERLEMELERE GENEL BAKIŞ	1
GİRİŞ	3
• Değişim Şeması	4
• Yöntem	4
• Etik Çerçeve	5
SAHA BULGULARI	6
ÇOCUK ATÖLYELERİ	6
• Akranlarıyla ilişkilerinin gelişmesi	6
• Hakları konusunda bilgi seviyesinin artması	9
• Kendini ifade etmesi	11
• Okuluyla olumlu bağ kurması	13
• Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranması	15
• Katılımcı olması	17
KADIN ÇALIŞMALARI	19
SONUÇ	23
ÖNERİLER	24

YIL BOYUNCA İZLEDİĞİMİZ İLERLEMELERE GENEL BAKIŞ

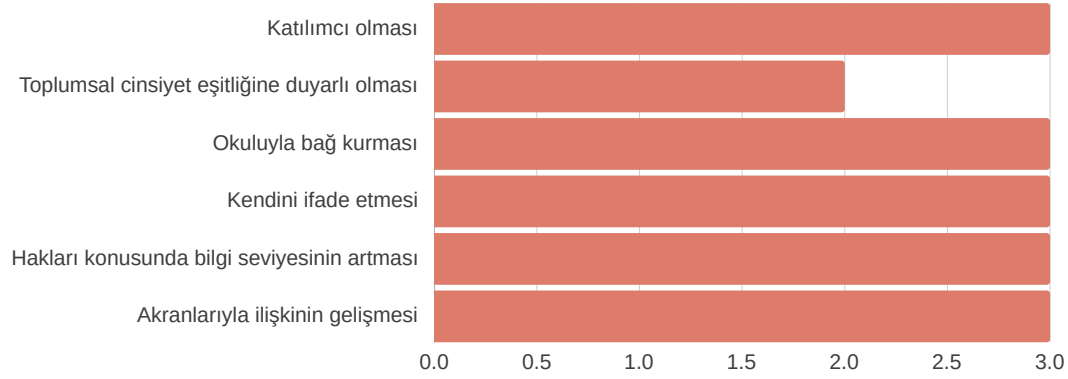
“

... dernekteki 10. yılıma gireceğim Eylül'de. Benim için bu zamana kadar dernek her zaman bu hayatımı şekillendireceğim bir yer oldu. İlkokulda İngilizce şeyimi geliştirmemi sağladı, ortaokulda okuldaki atölyelerle oradaki ortamın nasıl daha iyi hale geleceğini ve arkadaş ilişkilerimin nasıl düzeltereğimi öğrendim.

[Çocuk görüşü]

”

Eğitmenler ve gönüllüler izlediğimiz değişimler doğrultusunda atölye dönemi sonunda çocukları nasıl değerlendirdi?

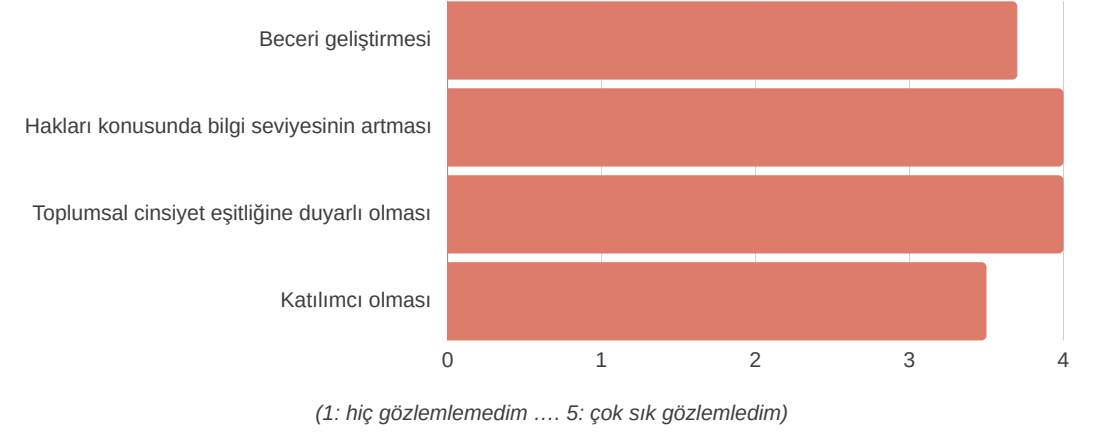
- 1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.
- 2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.
- 3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusunda idi.

Eğitmen ve gönüllüler, çocukların **akran ilişkilerinin gelişmesi, hakları konusunda bilgi seviyelerinin artması, kendilerini ifade etmeleri, okullarıyla olumlu bağlar kurmaları ve katılımcı olmaları** konularında katettikleri ilerlemelerin derneğin hedefleri doğrultusunda olduğunu aktardılar. Şemaya göre çocukların **toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranmaları** konusunda biraz **daha fazla ilerleme kaydetmeye ihtiyaçları olduğu** anlaşılıyor.

“Yine bugün için bir örnek vermem gerekirse kadınlardan biriyile konuşurken fark ettiğim bir detay oldu. Atölyedeki kadınlardan birinin bir kadın olarak hem ev ekonomisine destek olmak istemesi bir birey olarak ben de çalışmak istiyorum demesi bunun yanı sıra kız çocuğu ile erkek çocuğunun arasında asla ayırım yapmadan ikisine de okuma konusunda sonuna kadar desteklediğini söylüyor olması bir noktada bu eşitliğin farkında olduklarını gösteriyor bence.

[Gönüllü görüşü]

Eğitmenler ve gönüllüler izlediğimiz değişimler doğrultusunda atölye dönemi sonunda kadınları nasıl değerlendirdi?

Eğitmen ve gönüllüler, kadınlarda sırasıyla beceri geliştirmelerini ve katılımcı olmalarını sık sık; toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranmaları ve hakları konusunda bilgi seviyelerinin artmasını biraz daha fazla gözlemediklerini aktardılar. Şemaya göre kadınların başta yazma olmak üzere okuma ve konuşma becerilerini biraz daha geliştirmeye ihtiyaçları olduğu anlaşılıyor.

“... biz hep öncelik çocuk diyoruz ama meğerse bizmişiz. En çok onu öğrendik.
[Katılımcı kadın görüşü]

Özetle, atölyeler aracılığıyla çocuklarda ve kadınlarda değişim şemasında belirlediğimiz ilerlemelerin birçoğunu yakaladığımızı görebiliyoruz.

GİRİŞ

Sulukule Gönüllüleri Derneği (SGD) uyguladığı atölyeler aracılığıyla çocukların ve kadınların iyi olma halini destekler. Çocukların iyi olma hallerinin desteklenmesi ile okulla olan bağlarının da güçlenmesini sağlamayı amaçlar.

Raporun hedef grubu İstanbul Fatih Karagümrük'te yaşayan 10-18 yaş arası çocuk ve gençler, onlarla doğrudan ilişkili bakımverenlerdir.

Bu raporla, atölyelerin katılımcı çocuklar, gençler ve yetişkinler üzerinde hedeflenen değişimleri anlamayı, süreç boyunca aksayan yönlerin tespit etmeyi ve gelecekte yapılacak yeni program ve projeler için öneriler geliştirebilmeyi amaçladık.

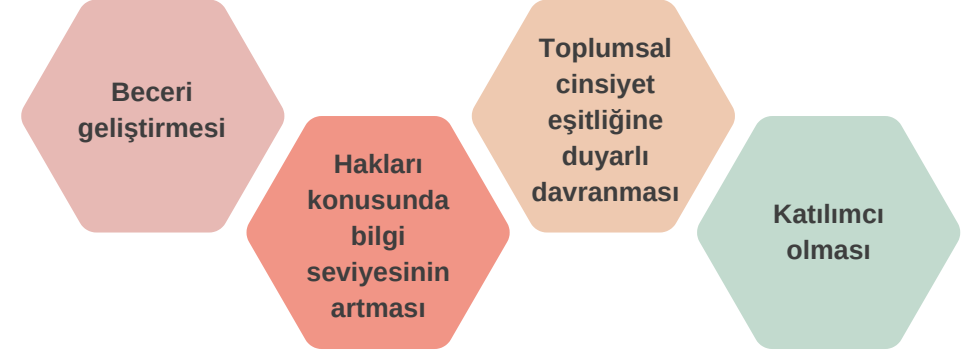

Değişim Şeması

Derneğin hedefleri odağında, atölyelerde görev yapacak eğitmenlerin dahil olduğu bir toplantıyla değişim şemasının taslağını oluşturduk. Burada kısa ve orta vadeli süreçte hedef kitlelerimizde neleri görmeyi istiyoruz, neleri görürsek amaçlarımıza yaklaşıyoruz, bu değişimlerin gerçekleştiğini nasıl anlarız, bu değişimler bizim için neden önemli gibi soruları odağımıza aldık. Ardından bu verileri belirli temalara indirgedik ve ilerleme işaretleri adını verdiğimiz nirengi noktalarımız haline dönüştürdük.

Kadınlarda odağımızdaki ilerlemeler:

Yöntem

Bu raporu hazırlarken niteliksel araştırma yöntemlerini kullandık. Atölye gönüllüleri ve eğitmenler belirli periyotlarda değişim şemasından çıkarılan ilerlemeleri anlamayı içeren değerlendirme formu doldurdular. Değerlendirme formlarının açık uçlu soruları da içermesi, formu dolduran kişinin kendi düşünce ve tespitlerini yazabilmesine imkân verdi. Sorular, ilerleme işaretleri ve çocuklardaki değişimleri düşündürdü. Ayrıca, tüm çalışmaların bitiminde, atölyelere katılan çocuklarla, gönüllülerle ve eğitmenlerle odak grup ile birebir görüşmeler yaptık.

Bulguların yorumlanması da niteliksel metotlara dayanıyor. Değerlendirmeleri, tüm katılımcıların kendi cümleleri ile zenginleştirilerek aktardık.

Etik Çerçeve

Raporun etik çerçevesi Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin (BM ÇS) dört temel ilkesi (ayırım gözetmeme, çocuğun öncelikli yararı, katılım ve yaşama ve gelişiminin desteklenmesi), Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association-APA) çocuk katılımcılarla yürütülecek çalışmalar için hazırladığı etik ilkeler ve SGD'nin Çocuk Güvenliği Politika ve Prosedürleri¹belgesine dayanıyor. Araştırma etiğinde en önemli husus, katılımcı (yetişkin, çocuk ya da hayvan) üzerinden yarar sağlamama ve ona zarar vermemedir. Tüm görüşmelerde ve raporlaştırma aşamasında bu ilkeyi temel aldık.

Gizlilik ilkesi gereği, katılımcıların kimlik ve iletişim bilgileri SGD'de saklıdır. Rapor boyunca herhangi bir katılımcının kimliğini belli edecek hiçbir alıntıya yer vermedik. Görüşmeye başlamadan önce, katılımcılara çalışma hakkında bilgi verip, randevuları oluşturduk. Görüşme sırasında ise ses kaydı konusunda sözlü onaylarını aldık. Çocuklarla görüşmeleri yapanların, çocukların da tanıdığı kişiler olmasına özen gösterdik.

Saha Bulguları

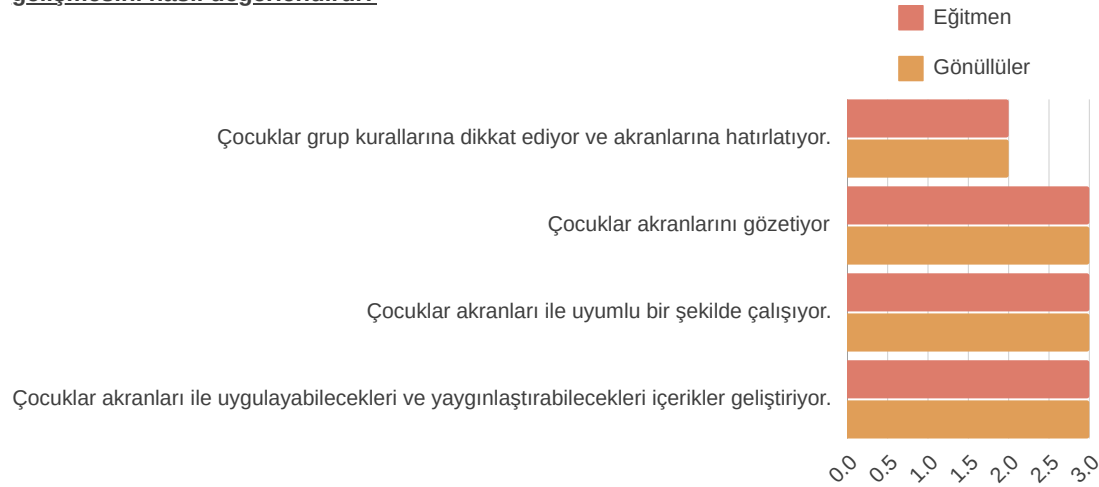
Bu bölümde toplanan tüm verileri harmanlayıp, değişim şemasında belirlediğimiz ilerlemeler ve göstergeler çerçevesinde analiz ettik. Analizlerde katılımcıların kendi sözlerine de yer vererek anlatımın güçlenmesine özen gösterdik.

Çocuk Atölyeleri

Akranlarıyla ilişkilerinin gelişmesi

Çocukların akranlarıyla beraber uygulayabilecekleri içerikler geliştirme becerileri, akranlarıyla uyumlu bir şekilde çalışmaları ve onları gözetmeleri, atölyelerde grup kurallarına dikkat etmeleri ve kuralları akranlarına da hatırlatmaları yönlerinden kaydettikleri ilerlemelere daha yakından baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler dönem sonunda çocukların akranlarıyla ilişkilerinin gelişmesini nasıl değerlendirdi?

- 1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.
- 2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.
- 3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusunda.

Şekilden de görülebileceği gibi atölyeleri yürüten öğretmenler ve onlara destek olan gönüllülere göre çocuklar akranlarını gözetme, onlarla uyumlu bir şekilde çalışma ve birlikte uygulayabilecekleri içerikler üretme açılarından hedef doğrultusunda ilerleme kaydetmişken; grup kurallarına dikkat etme ve birbirini uyarma açısından biraz daha fazla gelişim gösterebilecekleri not edilmiş. Çocukların akranlarıyla ilişkilerinin hedeflenen oranda gelişimi öğretmenlere göre sanat atölyesinde daha yaygınken; gönüllülere göre sanat ve masal atölyeleri ile gençlerle çalışmalarda gözlenmiş.

“ Birbirlerinin isimlerini öğrenmeye ve birbirlerini gözetmeye başladıklarını gözlemledik üçüncü atölyede. [Gönüllü görüşü] ”

“ Grup çemberinin bozulmasını engelleyerek çembere dahil ediyorlar birbirlerine söz hakkı tanıyorlar. [Gönüllü görüşü] ”

Buradaki bulguları Türkiye Çocuk Araştırması da destekliyor. Araştırma sonuçlarına göre 13-17 yaş grubu çocuklar içinde üzüntülerini ve sevinçlerini paylaşabildiği arkadaşları olan çocukların oranı yüzde 85; sorunları hakkında arkadaşları ile konuşabilen çocukların oranı yüzde 80,3, arkadaşlarının gerçekten kendilerine yardım etmeye çalıştıklarını belirten çocukların oranı yüzde 78,1 ve işler ters gittiğinde arkadaşlarına güvенеbileceğini belirten çocukların oranı ise yüzde 71,7 olarak tespit edilmiş.²

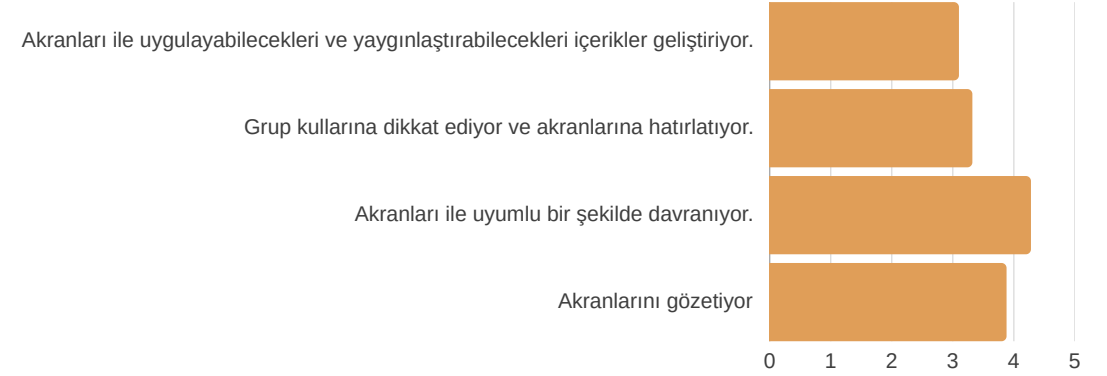
² <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744>

Çocukların akranlarıyla ilişkilerinin gelişimi yönünden eğitimci, çocukların zaman geçtikçe birbirlerine yönelttikleri kaba söz ve davranışlar konusunda dikkatli davranmaya başladığını, grup kurallarına dikkat etmeyi alışkanlık haline getirdikleri, birbirlerine alıştıkça birlikte hareket etmelerinin geliştiği, birbirleriyle yapıcı iletişimlerinin gelişerek oyunlara birbirlerini dahil etme alışkanlıkları kazandıkları, grup aidiyetini yakaladığı, atölye ve katılımcılarla güven bağını kurduğu ve bunların sonucu olarak da daha fazla oyun oynama talebiyle birlikte eğlenip hoş vakit geçirdikleri konularında ortaklaştı.

Gönüllüler ise eğitimci oyunlarda birbirlerini gözterek uyumlu davranışlarda ilerleme kaydetmeleri, takım çalışmalarında başarılı olmaları ve birlikte hareket edebilmeleri dolayısıyla grup halinde hareket etme konusunda uyumlu olmalarını söyleyerek desteklemiş. Bu da eğitimcilerin görüşlerinde belirginleşen grup aidiyetinin ve güven bağının yakalanabildiğini gösteriyor.

“ Takım çalışması konusunda ilerlediğimizi düşünüyorum, çocuklar aktivitelere kimi zaman çok hevesli olmasalar da katılıyorlar. Normalde bu atölyede yaptığımız etkinliğin çok kaotik geçmesini beklerdim ama tam bir takım çalışması yürüttüler ve oyunda çok ilerlediler. [Gönüllü görüşü] ”

Gönüllüler çocukların dönem boyunca akranlarıyla ilişkilerinin gelişmesini nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 56'sı çocukların akranlarıyla uyumlu davrandığını ve bu davranışın en fazla masal atölyesi ile gençlerle çalışmalarda gözlediklerini; yüzde 45'i çocukların akranlarını gözlediğini ve bunun en fazla yine masal atölyesi ile gençlerle çalışmalar sırasında yaşandığını; yüzde 37'si grup kurallarına dikkat edip arkadaşlarına hatırlattıklarını ve bu halin en fazla masal atölyesinde görüldüğünü; yüzde 38'i çocukların akranlarıyla uygulayabilecekleri ve yaygınlaştırabilecekleri içerikler geliştirdiğini ve bunun da en fazla yine masal atölyesi ile gençlerle çalışmalar sırasında izlendiğini aktardılar. Gönüllüler aynı zamanda çocukların konuşma sırasında beklemekte zorlandıklarını, değerlendirme çemberlerinde çocukların sabırsız ve grup kuralları dışına çıkabildiklerini gözlediklerini anlattılar.

“ Gruptaki yaşı biraz daha küçük olanları gözetiyorlar ve destek oluyorlar. Ayrıca mülteci çocuklardan biri Türkçesi daha az olan arkadaşına çeviri yapıyor. [Gönüllü görüşü]

“ Kendi aralarında grup oluşturmaya başladılar ve atölye dışında da görüşmeye devam ediyorlar. [Gönüllü görüşü]

Çocuklar da yaptığımız görüşmelerde hem eğitimcileri hem de gönüllüleri destekler biçimde değerlendirmelerde bulundular. Atölye içinde gerçekten ekip gibi hissettiklerini, güven bağı oluştuktan sonra rahatladıklarını, akranları ve yaşı daha küçük çocuklar için içerik hazırlamanın ekip olarak onları daha da güçlendirip geliştirdiğini anlattılar.

Çocukların akranlarıyla ilişkilerinin gelişmesini izlediğimiz bu başlık altında akran zorbalığının bu iletişimi ve gelişimi engelleyici yanları olabilir. Akran zorbalığı, okullarda öğrenciler arasında sıkça görülebilen şiddet davranışları arasındadır. Zorba davranışlar fiziksel, sözel ve duygusal olarak sınıflandırılır.

2022 yılı Türkiye Çocuk Araştırması'na göre 6-17 yaş grubu çocukların yüzde 13,8'i diğer çocuklar tarafından ayda en az birkaç kez zorbalığa maruz kalıyor.³ Uygulanan atölyeler boyunca çocukların akranlarına yönelik fiziksel şiddet veya zorbalık uyguladığı ya da alay etmek, isim takmak, küfretmek, tehdit etmek gibi sözel zorbalık biçimleri tespiti hiçbir görüşmeci tarafından ifade edilmedi. Aksine farklı diller konuşan, farklı görünüşe sahip çocukların atölye içinde kapsandığının özellikle altını çizdiler.

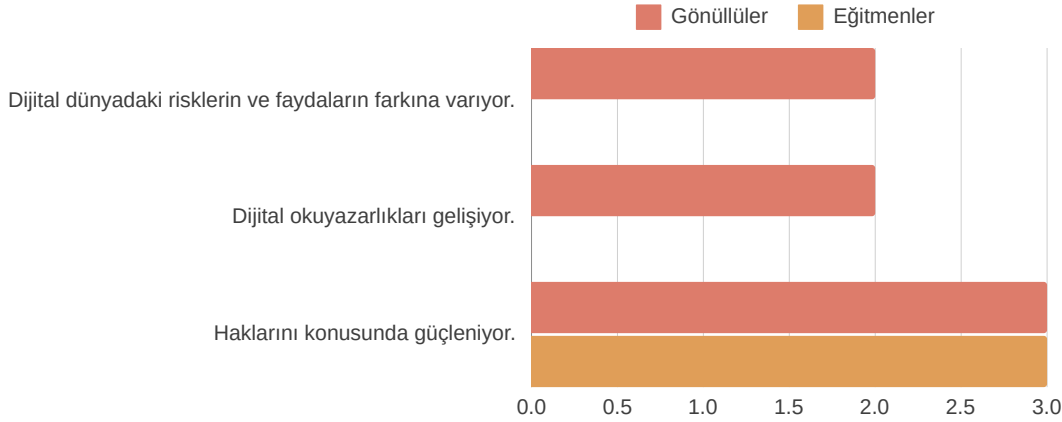
³ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744>

Hakları konusunda bilgi seviyesinin artması

Bu başlık altında, çocukların hakları konusunda bilgi seviyelerinin artması, dijital okuryazarlıklarının gelişmesi, dijital dünyadaki risklerin ve faydaların farkına varması yönünden değişimlerini izledik. Temel olarak baktığımız ilerleme çocukların haklarının farkına varması ve hakları konusunda güçlenmesi ile özellikle gençlerin dijital okur yazarlıklarının gelişmesi, dijital dünyadaki risklerin ve faydaların farkına varmaları oldu.

Eğitmenler ve gönüllüler çocukların dönem sonunda hakları konusunda bilgi seviyesinin artmasını nasıl değerlendirdi?

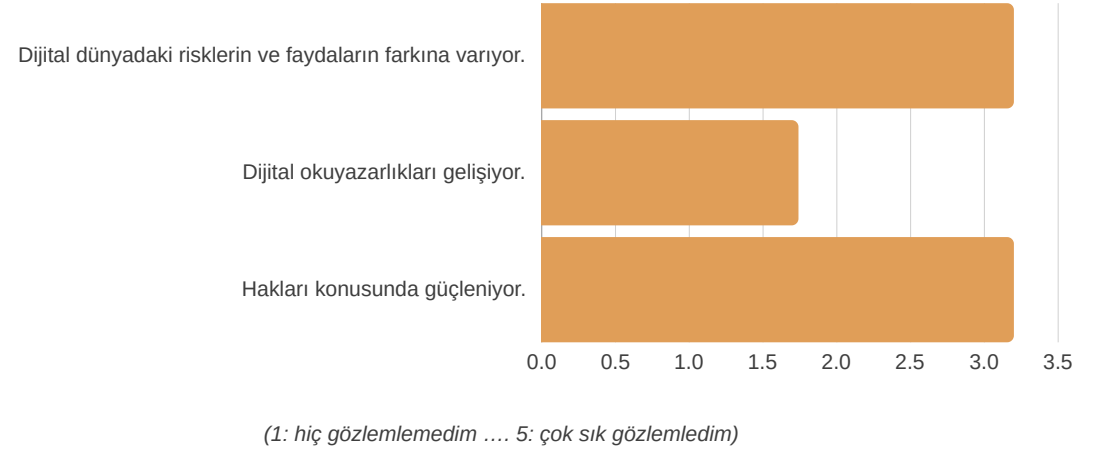

- 1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.
- 2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.
- 3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusundaydı.

Şekilden de görülebileceği gibi atölyeleri yürüten eğitmenler ve onlara destek olan gönüllülere göre çocuklar hakları konusunda beklenen ilerlemeyi kaydetmişler. Bunda çocuklarla haklar temasında uzun yıllara dayanan düzenli çalışmaların, dolayısıyla çocukların hakları konusunda geldiklerini belirgin bir seviyenin etkisi olduğunu ifade edebiliriz. Özellikle spor ve beden hareketi atölyeleri derneğin uzun yıllardır uyguladığı ve haklarla oyunun bir arada olduğu atölyelerden olduğu için bu başlıktaki ilerlemeler en fazla bu atölyede izlenmiş. Dijital haklarla ilgili ilerlemeler ise daha çok gençlerin katıldığı ve tam bu içeriğe yönelik hazırlanan atölyeler aracılığıyla gelişme kaydetmiş.

Gönüllülerin de eğitmenleri destekler biçimde görüş belirttikleri anlaşılıyor; haklar konusunda önceki bilgileri hatırladıklarını ve üzerine eklediklerini “Geçtiğimiz haftalarda haklar üzerine konuştuklarımızı hala hatırlıyorlardı ve üzerine konuştuk.” ifadeleriyle anlattı.

Gönüllüler çocukların dönem boyunca hakları konusunda bilgi seviyesinin artmasını nasıl değerlendirdi?

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 38'i çocukların hakları konusunda güçlendiğini ve bunun en fazla gençlerle yapılan çalışmalar ile masal atölyesinde gözlediklerini; yüzde 45'i çocukların dijital okuryazarlıklarının geliştiğini dijital dünyadaki risklerin ve faydaların farkına vardığını ve bu ilerlemelerin en fazla yine gençlerle çalışmalar sırasında yaşandığını aktardılar.

“ Haklarla ilgili konuşurken katılım hakkını konuştuğumuz sırada okuldaki katılıma dair de konuştuk. [Gönüllü görüşü] ”

“

Çocuklar halka açık bir alanda (örn. kütüphane) bilgisayarımızın başından ayrıldığımızda ekranı kapatmamız gerektiğini ve başka bir bilgisayar kullanıyorsak işimiz bittiğinde oturumlarımızdan çıkmamız gerektiğini öğrendiler.

[Gönüllü görüşü]

”

Çocuklar ise dijital dünya ve hakları konusunda oldukça yol katettiklerini anlattılar. Örneğin yapay zekâ ve bağlantılı teknolojik kolaylıklarla daha fazla haşır neşir olduklarını, bütün bu konuları da ders gibi öğrenmediklerini, gerçekten bildiklerini özgüvenli bir şekilde ifade ettiler.

“

... öğrendiğim bilgileri ben hayatımda kullanıyorum yani gerçekten, daha bilgili bir insan olduğumu düşünüyorum en azından. Hani sadece söylemekle kalmayıp aynı zamanda kanıtlanıldığı için bizim de onu yaptığımız için daha akıllı kalıcı bilgiler oluyor. Hani ders gibi öğrenmiyorum, biliyorum gerçekten.

[Çocuk görüşü]

”

“

Teknolojiyle daha çok haşır neşir oldum bence. Yani mesela işte yapay zekaya önceki zamanlarda şöyle of hani bulaşmayayım kafasındaydım. Ama şu an hani artık ‘bulaşmak zorundasın N., bunun da farkında ol’, bunu demenin en büyük sebebinden biri de bu dernek mesela, çağa daha iyi uyandırıyor beni.

[Çocuk görüşü]

”

“

Mesela şey vardı, şifrelerin şifreleme bölümlerinden nasıl şifre kurabiliriz. Mesela ben onu hiç bilmiyordum, burada öğrendim. Yazılımlarla ilgili birkaç bilgi de vardı onları da ilk defa duyuyorum, onlar kaldı çünkü hiç duymadığım şeyler.

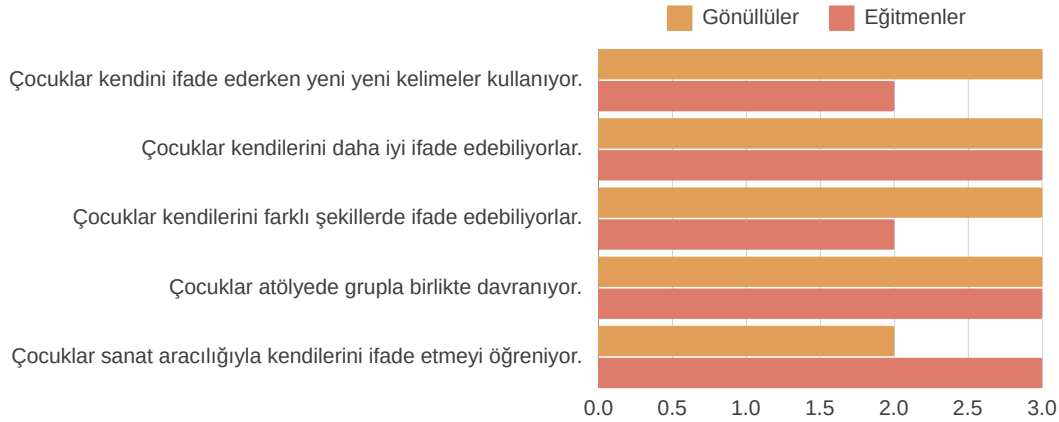
[Çocuk görüşü]

”

Kendini ifade etme

Çocukların sanat aracılığıyla kendilerini ifade etme becerisi göstermesi, atölyede grupla birlikte davranması, kendilerini farklı şekillerde ve daha iyi ifade etmeye başlaması ve bunu yeni yeni kelimeler kullanarak yapması yönlerinden kaydettikleri ilerlemelere daha yakından baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler çocukların dönem sonunda kendini ifade etme becerisinin gelişmesini nasıl değerlendirdi?

1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.

2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.

3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusundaydı.

Şekilden de görülebileceği gibi atölyeleri yürüten eğitmenler ve onlara destek olan gönüllülere göre çocuklar atölyede grupla birlikte davranıyor ve kendilerini daha iyi ifade ediyorlar. Sanat, masal ve stop-motion atölyelerini yürüten eğitmenlerin ortak kanısı, çocukların kendini ifade etme becerilerinin sanat aracılığıyla gelişmesi ve bu sayede de kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmenin yollarını görebilmeleri oldu.

Çocukların kendilerini ifade etmesinin gelişimi yönünden eğitmenler çocukların zamanla hikâye oluşturma, oyun hamuru gibi malzemelerle nesneyi canlandırma ve figür yapmada beceri kaydetmeleri, ilgi alanlarından bahsetmeleri, yeni kelimeleri kullanmaya başlamaları, öneriler sunmaları, duygularını ve ihtiyaçlarını paylaşabilmeleri, duygularla kendilerini ifade edişleri konularında artış olduğunda ortaklaştı.

“(...) aralarında çatışma çıkmıştı. Bir çocuk kazanma hırsı ile ekip arkadaşlarına ‘böyle mi atlanır, dikkat et’ gibi ifadeler kullanıyordu. Değerlendirmede ekip arkadaşları bu şekilde davrandığında zorlandıklarını, telaşa kapılarak hata yaptıklarını ifade etti. Bunu yaparken suçlayıcı ifade kullanmadılar.

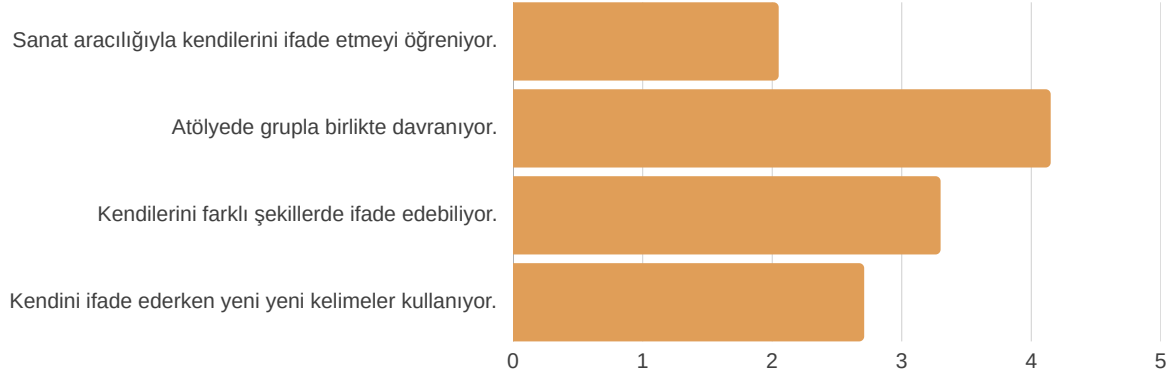
[Eğitmen görüşü]

Gönüllüler eğitmenlerle paralel şekilde çocukların kendilerini ifade etmesinin her atölyede daha iyiye gittiğini ve duygularından bahseden çocukların fazlaştığını aktardılar.

“Çocuklar atölye ilerledikçe kendileri de önerilerle geliyorlar. Tercihlerini ve isteklerini ifade ediyorlar.

[Gönüllü görüşü]

Gönüllüler çocukların dönem boyunca kendini ifade etme becerisinin gelişmesini nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 30'u çocukların sanat aracılığıyla kendilerini ifade etmeyi öğrendiğini ve bunu en fazla sanat atölyelerinde gözlediklerini; yüzde 53'ü çocukların atölyede grupta birlikte davrandığını ve bu davranışın gençlerle çalışmalar, masal ve sanat atölyelerinde daha fazla izlendiğini; yüzde 44'ü çocukların kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmeye başladığını, bunun da en fazla masal atölyesinde gördüklerini; yüzde 30'u çocukların kendini ifade ederken yeni kelimeler kullanmaya başladığını ve en fazla masal ve sanat atölyelerinde gözlediklerini kaydettiler.

“Yapmak istemedikleri bir şey varsa 'ben bunu yapmak istemiyorum'u çok net söylüyorlar.

[Gönüllü görüşü]

Katılımcı çocuklar ise atölyeler boyunca hevesli ve heyecanlı olduklarını belirttiler. Atölyelerdeki bilgilerin oyunlaştırılarak aktarılmasından çok memnun olduklarını ve bunun işleri kolaylaştırdığını, atölyelerde kendini nasıl daha rahat ifade edebileceğini öğrendiğini, özgüveninin geliştiğini ve bunu okulunda da kullandığını paylaştı.

“Mesela her hafta sürekli geçen hafta ne yaptığımızı hep unutuyorduk, hep bir işte 'ay not alalım', hep bir iletişimsizlik hani. Hep bunu konuştuk konuştuk ama kimse çözüm yolu sunmuyordu. En son da artık dediler ki "çözümünü yapın" o zaman bir 'Aa, evet çok mantıklı diye...' Yani bu iletişimsizliğin tek çözümü bence farkında olmak, biz de artık farkında olduğumuza göre bence bir dahaki oturumda çözeriz diye düşünüyorum.

[Çocuk görüşü]

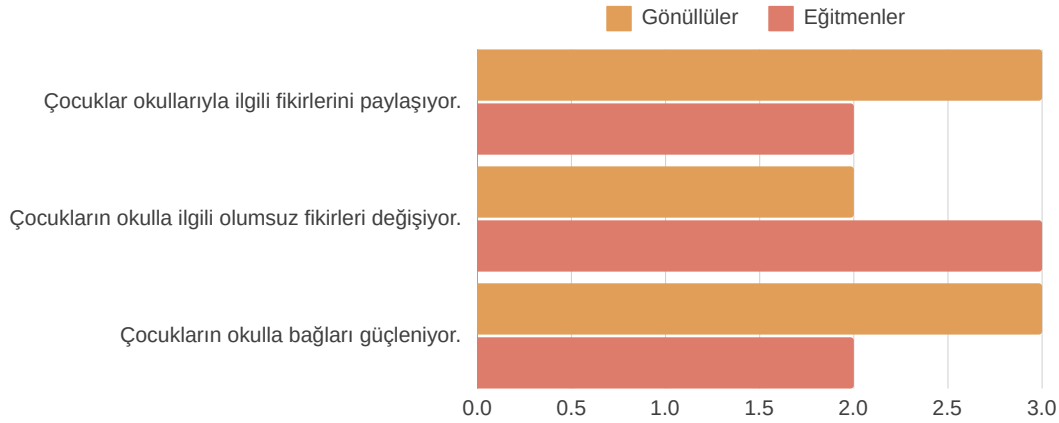
“Hani buraya geldiğimden beri kendimde bir şey değiştiğini gördüm. Kendimde özgüvenimin daha güçlü olduğunu düşünüyorum. Ya bu kaç süre içinde, 2 yılın içerisinde ben çok değiştim. Buraya gelerek de hem biraz büyümüş olmamla birlikte.

[Çocuk görüşü]

Okuluyla olumlu bağ kurması

Çocukların okullarıyla bağlarının güçlenmesi, okulla ilgili olumsuz fikirleri varsa bunların olumlu yönde değişmesi ve okullarıyla ilgili fikir ve önerilerini paylaşımları açılardan kaydettikleri ilerlemelere daha yakından baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler çocukların dönem sonunda okuluyla olumlu bağ kurmasını nasıl değerlendirdi?

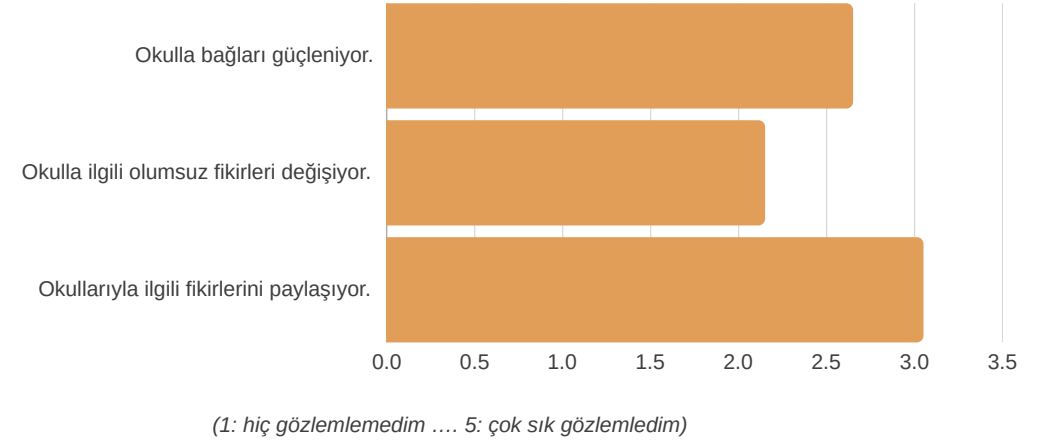
1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.

2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.

3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusundaydı.

Yukarıdaki şekilde de görülebileceği gibi atölyeleri yürüten eğitmenler ve onlara destek olan gönüllülere göre atölyeler çocukların okullarıyla bağlarını güçlendirmiş ve çocukların okullarıyla ilgili görüş ve önerilerini paylaşmalarına olanak tanımış. Çocukların okullarıyla ilgili olumsuz fikirlerinin olumlu yönde değişimini eğitmenler daha fazla izleyebilmiş. Türkiye Çocuk Araştırması'na göre okul derslerinin baskısı altında hissettiği belirtilen 6-17 yaş grubundaki çocukların oranı yüzde 13,4 olurken; bu oran kızlarda yüzde 14,1' çıkıyor.⁴ Bu nedenle dahi okullarda ders dışı etkinliklerle çocukların nefes alanları oluyor. Eğitmenlerin de değiştiği gibi çocuklar onların öğretmen olmadıkları anladıklarında, daha özgür hissediyorlar.

Gönüllüler çocukların dönem boyunca okuluyla olumlu bağ kurmasını nasıl değerlendirdi?

Gönüllüler çocukların okula atölyeye katılma hevesiyle geldiklerini, öğretmenleriyle ilişkilerini paylaştıklarını anlattılar.

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 52'si çocukların okulla bağının güçlendiğini ve bunu da en fazla masal ve spor-beden hareketleri atölyelerinde gözlediklerini; yüzde 46'sı çocukların okulla ilgili olumsuz fikirlerinin değişip değişmediğini tam olarak anlayamadığını ancak masal atölyesinde çocukların okulla ilgili olumlu fikirler geliştirdiklerini izlediklerini; yüzde 47'si çocukların okullarıyla ilgili fikirlerini paylaştıklarını, bunu da en fazla yine masal atölyesinde izlediklerini aktardılar.

“

Okula atölye sayesinde geldikleri üzerine konuştular. Sınavları olduğu için biraz onların üzerine ve haksızlığa uğradıkları zaman öğretmenlerinin tavırları üzerine konuştular.

[Gönüllü görüşü]

”

“

Atölye başı okul hakkındaki fikirlerini konuştuk. Çocuklardan biri üzgün, yorgun olsa bile atölyeye geldiğinde mutlu olduğunu söyledi.

[Gönüllü görüşü]

”

Katılımcı çocuklar sınıflarındaki arkadaşlarının çoğunun katılmayı istediğini, nöbetçi öğrencinin kendisini atölye için dersten çağırdığında çok mutlu olduğunu, atölyeye katılmasının kendisine iyi geldiğini, atölyede öğrendiklerini okulda da kullandığını paylaştılar.

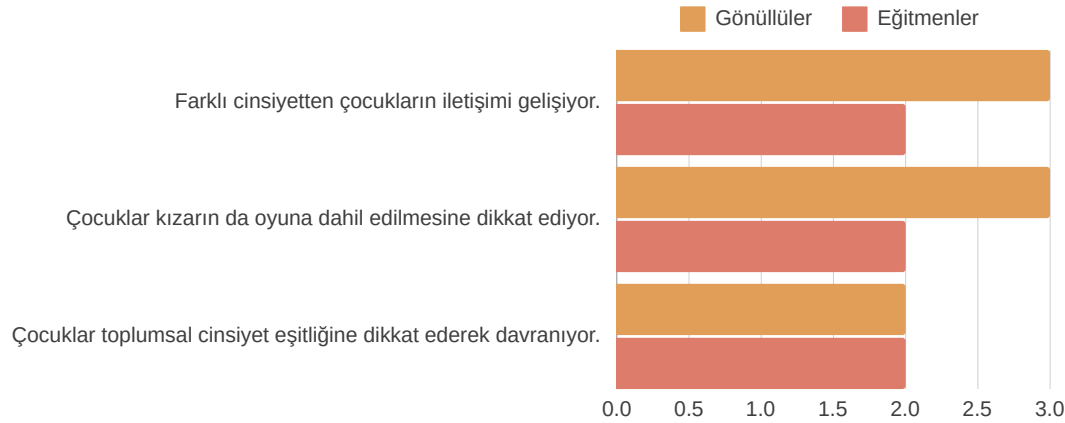
BM ÇHS'nin 28 ve 29. maddeleri⁵ eğitim hakkıyla ilgilidir. Bu hak için devletlerin eğitimin her çocuk için ücretsiz, erişilebilir olmasını sağlama, okul terklerinin azaltılması için çaba göstermesi yükümlülüğü vardır. Özellikle okul alanı içinde uygulanan masal ve spor ve beden hareketinin atölyeleri çocukların okullarıyla olumlu bağlar kurmalarına destek olması ve uzun erimli hedef olarak da okul terklerinin azalmasına desteklemesi bekleniyor.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranması

Bu başlıkta çocukların atölye boyunca toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat ederek davranmasına, kızların da oyuna dahil olmasına ve farklı cinsiyetten çocukların iletişiminin gelişmesine yakından baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler çocukların dönem sonunda toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranmasını nasıl değerlendirdi?

1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.

2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.

3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusundaydı.

Atölyeleri yürüten eğitmenlere göre toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat etme becerisinde, farklı cinsiyetten çocukların iletişimde ve kızların oyuna dahil edilmesine gösterilen özende çocukların biraz daha fazla değişim kaydetmesine ihtiyaç var. Gönüllülere göre ise farklı cinsiyetten çocukların iletişimi gelişiyor ve çocuklar kızların oyuna dahil edilmesi için çabalıyor.

Eğitmenler kızların oğlanlarla iletişim kurmakta daha güvenli ve rahat olmaları, kızların daha çözüm odaklı olması bunun yanında hem kızların hem de oğlanların grupların karma olarak kurulması gerektiğini artık kavradıkları ve bu konudaki itirazların oldukça azaldığı açılarından ortaklaştılar. Gönüllüler ise onları kızların inisiyatif olarak oğlanlarla eşleştirdiğini, karma olarak oluşturulan grup oyunlarını sonuna kadar sürdürebildikleri ve karşı cinsten akranıyla birlikte hareket etmeye başladıklarını anlatarak desteklerken; kimi zaman oyunlarda karma grupları mecburen oluşturduklarını, bu şekilde grup oldukları oyunu arzu edilen şevk ve keyifle oynamadıklarını gördüklerini aktardılar.

“

Kız çocukları başta daha sessizdi ama zaman geçip güven ortamı oluşunca ve birbirimizi daha iyi tanıdıkça bu durum değişmeye başladı. Hikâyeye daha çok katkı sunmaya başladılar.

[Eğitmen görüşü]

”

“

Oyun esnasında gruplara ayrılırken oğlanlar-kızlar arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Ele ele tutuşmak istemiyorlardı. Kızlardan biri (oğlan çocuğun elini) ben tutarım diyerek yer değiştirmeyi kabul etti. Bu gibi konularda kızlar daha çözüm odaklı olabiliyor.

[Eğitmen görüşü]

”

Gönüllüler çocukların dönem boyunca toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranmasını nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 26'sı çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat ederek davrandığını ve bunu da en fazla sanat atölyesi ile gençlerle çalışmalarda izlediklerini; yüzde 49'u çocukların kızların da oyuna dahil edilmesine dikkat ettiğini ve bu davranışı en fazla masal ve sanata atölyeleri ile gençlerle çalışmalarda gözlediklerini; yüzde 50'si farklı cinsiyetten çocukların iletişimi geliştiğini gözlediğini ve bunu en fazla masal atölyesinde gördüğünü kaydetti.

“

Mecburen bir arada oynamak zorunda kalıyorlar ancak hala keyifsiz bir şekilde gruplaşıyorlar. Eskiden kendileri grup olamıyorlardı ama artık olabiliyorlar

[Gönüllü görüşü]

”

Kızlar ve oğlanların oyunlarla birlikte grup olma yaklaşımlarının arzu edilen düzeye ulaşmadığı, çocukların bu konuda gösterdikleri ilerlemelerin hem eğitimcileri hem de gönüllüleri yeterli miktarda tatmin etmediği çıkarılabilir.

“

Atölyedeki erkek çocuklar daha dürtüsel ve hareketli davranabiliyor. Kız çocuklar da bundan rahatsız olabiliyor ama birbirlerine ya da bize bu konuda şikayetlerini dile getiriyorlar. Zaman içinde bu ifade etme şeklinde az da olsa yol aldık.

[Gönüllü görüşü]

”

Çocuklar ise atölyelerde eğlenmeye, birlikte vakit geçirip kafalarını dağıtmaya geldiklerini ayrıca atölye ekibi içinden tanıştığı çocuklarla arkadaşlıklarını ilerlettiğini anlatırken; örneğin stop-motion animasyon gibi daha fazla organizasyon gerektiren atölyelerde ekip arkadaşları içinde yeterince odaklanamayan çocuklar nedeniyle layıkıyla iş bölümü sağlayamadıklarından ve yardımlaşamadıklarından yakınanlar oldu.

Eğitmen ve gönüllülerin gözlemlerini destekler şekilde çocuklar oyunda kızların ellerini tutmaktan hoşlanmayan oğlanların olduğunu anlattı.

“

—Ben tutmam diyordum.
—Peki anlaşma sağlanabiliyor mu?
—Evet, x.'le kimse el tutuşmamıştı ben onunla tutuşmak için karşı takıma geçmiştim.
—Bazı oyunlar çünkü el ele tutuşarak oynanmalı, değil mi?
O zaman oyun oynayamıyorsunuz. Tutmayanlarla hiç anlaşmaya varılamıyor mu?

[Çocuk görüşü]

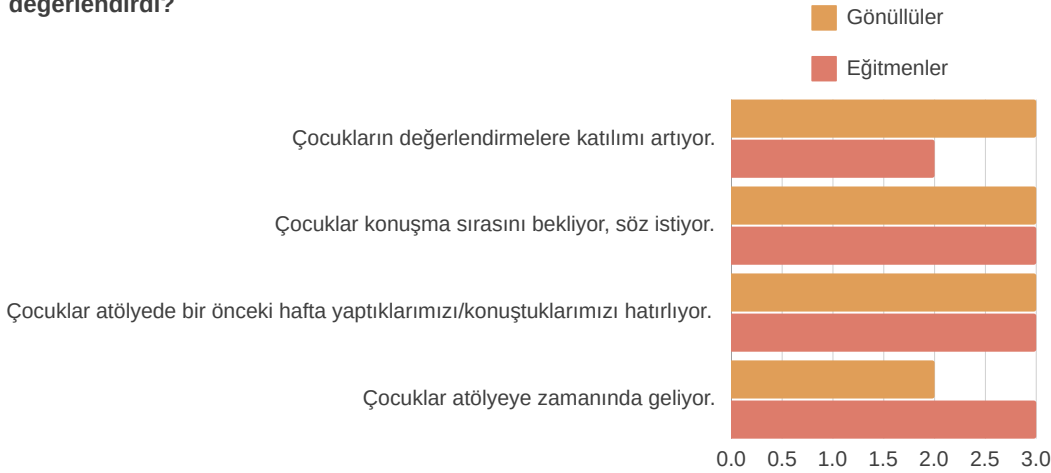
— Sonunda kol kola girerek oynuyorlar.

”

Katılımcı olması

Çocukların atölyelerde konuşma sırasını bekleyip söz isteyerek konuşmaya dahil olması ve atölye değerlendirmelerine katılımının artması, atölyeye zamanında gelmesi ve atölyede yapılanları hatırlaması ve akranlarına da hatırlatması yönlerinden ilerlemelerine baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler çocukların dönem sonunda katılımcı olmasını nasıl değerlendirdi?

1-Çocuklar bu konuda hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemedi.

2-Çocuklar bu konuda daha fazla değişim kaydedebilirdi.

3-Çocukların bu konuda kaydettiği değişim hedeflerimiz doğrultusunda idi.

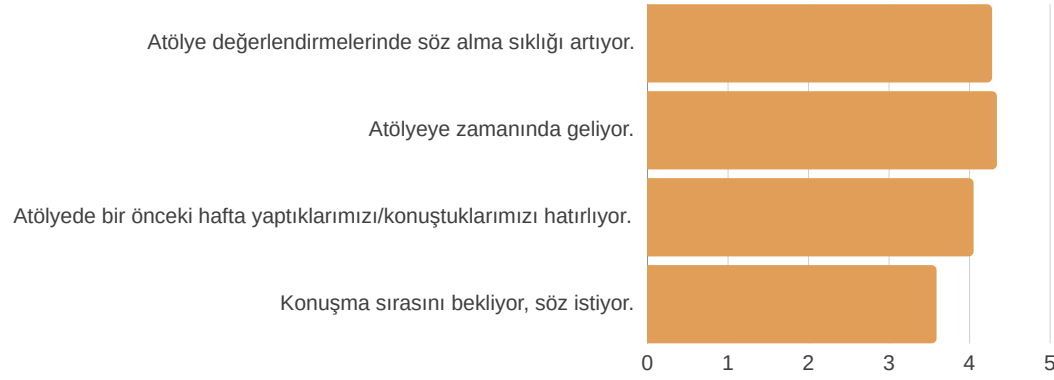
Şekilden de görülebileceği gibi atölyeleri yürüten eğitmenler ve onlara destek olan gönüllülere göre çocukların atölyedeki konuları hatırlama becerileri ve konuşma sırasını bekleyip söz isteme davranışı geliştirmesi hedeflediği gibi ilerlemiş. Özellikle spor beden hareketi, masal ve sanat atölyelerine uzun süredir ve düzenli olarak katılan çocuklar atölye akışına yani başlangıç çemberi, oyun ve kapanış çemberi düzenine uzun yıllardır süren atölyeler sayesinde oldukça alışık. Özellikle kapanış çemberlerinin atölyenin geneli ve oyunun çıkarımlarının değerlendirildiği oturumlar olması, çocukların bir sonraki haftalarda bu yaptıkları çalışmalarını pekiştirmelerini destekliyor.

“Daha teneffüs bitmeden geliyorlardı, kendileri geliyorlardı
[Eğitmen görüşü]”

Eğitmenler çocukların atölyede oluşturmaya çalıştıkları oluşturulan senaryoya veya anlatılan katkı sunmaya istekli olmaları, kuralların oluşturulmasında katılımcı ve hevesli olmaları, atölye değerlendirmelerinde söz alma sıklığının artması ve bu oturumların verimli ve akıcı geçmesi, oyunlarda hevesli bir biçimde dahil olmaları, birkaç kişi çekinik olsa da her çocuğun kendi hızında katılımının ve istekliliğinin arttığını gözlediklerini aktarıyorlar. Eğitmenler çocukların atölyeye aidiyetlerinin zaman geçtikçe geliştiğini, bunda da gönüllülerin düzenli katılımlarının etkili olduğunu söylediler.

“Oyun talebi geldi. Hani önceden daha farklıydı, sadece masalı dinleme üzerine falan kuruluydu. Bazen zaman kalırsa oyun oynuyorduk şimdi bu sefer masalı kısa tutmaya çalıştım, oyun talebi çok yüksekti çünkü. Daha çok oyun belki cebimde bulundurabilirim gibi.
[Eğitmen görüşü]”

Gönüllüler çocukların dönem boyunca katılımcı olmasını nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Gönüllüler ise eğitimcilerle paralel şekilde atölyelerin ilk haftalarında değerlendirme çemberlerinde çocukların çok fazla katılımcı olmadığını son atölyelere doğru ise hiç ses çıkarmayan çocukların dahi değerlendirmelerde söz hakkını kullandığını, herkesin fikrini belirtmek için istekli ve hevesli olduğunu söyledi. Çocuklar ise atölyelerde kendilerini rahat, mutlu hissettiklerini, çok eğlendiklerini, pek çok şeyi hayatlarında ilk defa yaptıklarını paylaştılar.

Atölye gözlem formunu dolduran gönüllülerin yüzde 41'i çocukların konuşma sırasını bekleyip, söz isteme alışkanlığı kazandığını, bu davranışın da yine en fazla gençlerle çalışmalar ve masal atölyelerinde izlendiğini; yüzde 66'sı bir önceki hafta atölyede yaptıklarını, konuştuklarını hatırladığını ve bunun da en çok masal ve spor-beden hareketleri atölyelerinde izlendiğini; yüzde 73'ü çocukların atölyeye zamanında geldiğini ve bu davranışın en fazla yine masal ve spor beden hareketleri atölyelerinde gözlediklerini; yüzde 63'ü çocukların atölye değerlendirmelerinde söz alma sıklığını artış kaydettiğini, bunun masal ve spor beden hareketleri atölyeleri ile gençlerle çalışmalarda daha fazla görüldüğünü aktardılar.

“

Atölye saati gelir gelmez toplanma alanına kendileri geliyor.

[Gönüllü görüşü]

”

“

Değerlendirme sırasında çocukların çoğu söz alıyor eskiye kıyasla.

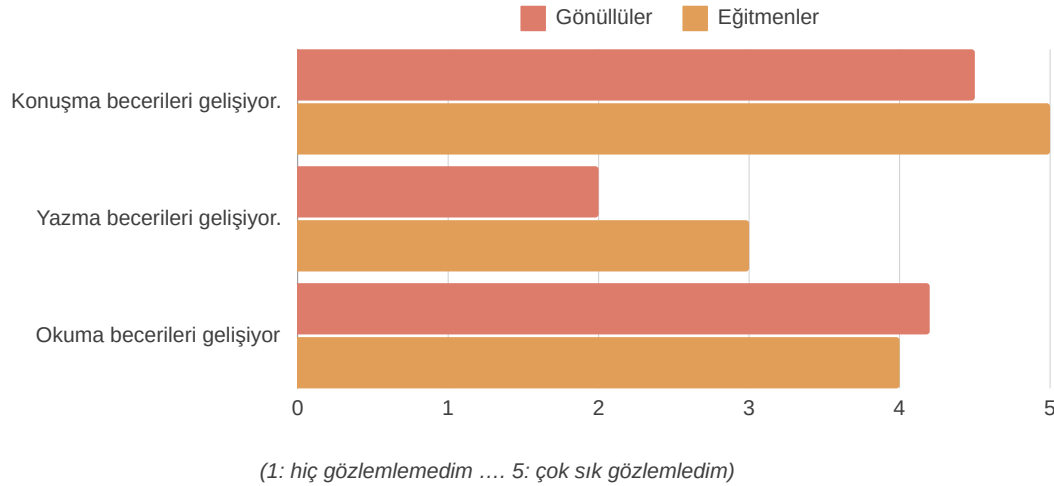
[Gönüllü görüşü]

”

Kadın Çalışmaları

Bu bölümde kadınların atölyeler boyunca beceri geliştirmesine, hakları konusunda bilgi seviyesinin artmasına, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranmasına ve katılımcı olmasına yakından baktık.

Eğitmenler ve gönüllüler kadınların dönem boyunca beceri geliştirmesini nasıl değerlendirdi?

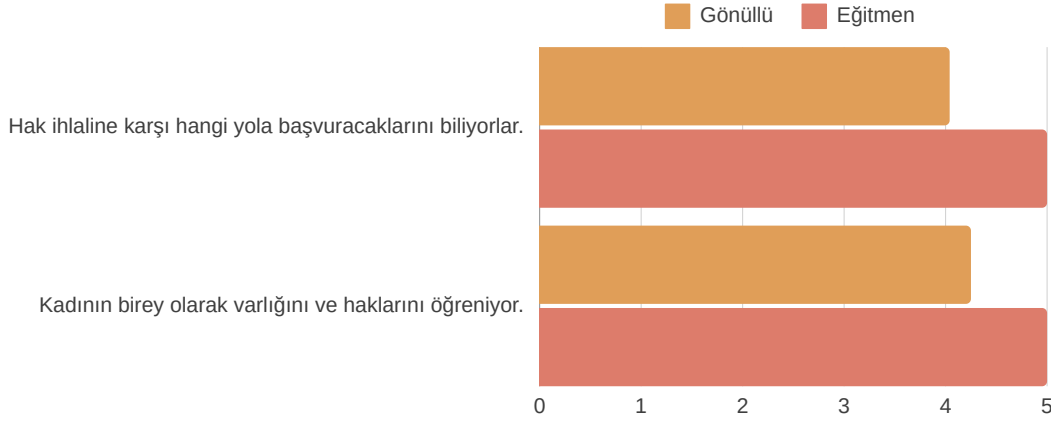
Atölyeleri yürüten eğitime ve destek olan gönüllülere göre kadınlar konuşma ve okuma becerilerinde, yazma becerilerine göre çok daha fazla ilerleme kaydettiler. Kadınlarla görüşmede, onların da önceliği okumaya verdikleri, en çok onu geliştirmeyi hedefledikleri anlaşıldı.

“ Kendilerini daha iyi ifade ediyorlar. Bu konuda özgüven kazanıyorlar. Okuma pratiği ile okumaları geliyor. Nispeten daha az olsa da yazma çalışmalarında da becerileri geliyor.
[Gönüllü görüşü]

“ - Okumayı biraz öğrendim yani güzel çözdüm.
- Kullanıyor musun peki?
- Dışarıya gidince kaybolmam yani. Mesajları da okuyabiliyorum.
[Katılımcı kadın görüşü]

“ Son haftalarda daha çok okumaya ve konuşmaya ağırlık verdik. Atölyelere sık katılım oldukça özgüven ve kendini ifade etmede daha iyi bir noktaya geldiklerini düşünüyorum.
[Gönüllü görüşü]

Eğitmenler ve gönüllüler kadınların dönem boyunca hakları konusunda bilgi seviyesinin artmasını nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölyeleri yürüten eğitime ve destek olan gönüllülere göre kadınlar kadının birey olarak varlığını ve haklarını öğrenme ve hak ihlaline karşı hangi yola başvuracaklarını anlama konularında ilerleme kaydettiler. Odak grup görüşmesinde kadınların en fazla üzerinden durduğu konunun kendilerini birey olarak görmeye başlamaları dikkat çekiciydi.

“ Kadınlar bence haklarının bir noktada farkındalar örnek veriyorum bireysel olarak bir istekleri olduğunda nereden nasıl talep edilmesi gerektiğini biliyorlar ve bu noktada derneğin kadınlara çok büyük etkisinin olduğunu söyleyebilirim gözlemlerimce.

[Gönüllü görüşü]

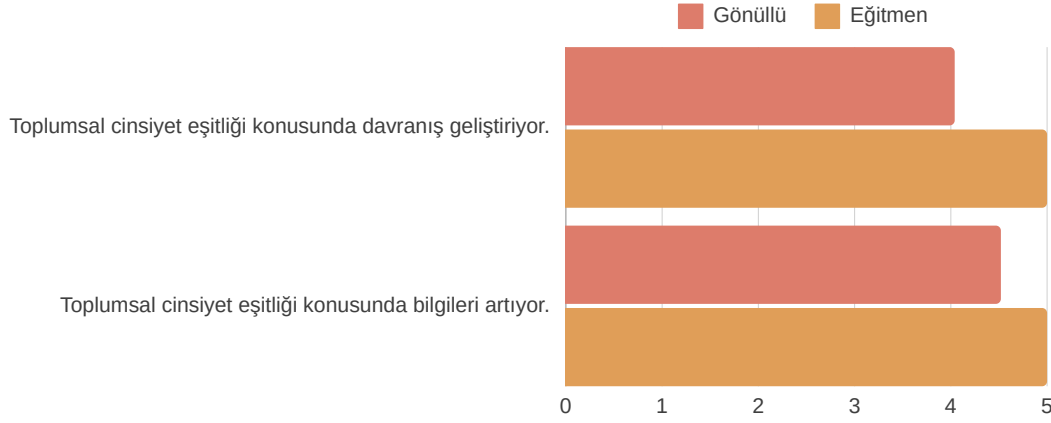
“ Kahveyi bile sorarlar ya işte o ne içiyorsa ben de ondan içiyorum deriz. Ama öyle bir şey yok. O sade seviyor ben sütlü seviyorum bana ne yani.

[Katılımcı kadın görüşü]

“ Bu telefonda indirilen polis şiddet gördüm KADES onu mesela ben öğrenmiştim. Böyle bir şey bilmiyordum.

[Gönüllü görüşü]

Eğitmenler ve gönüllüler kadınların dönem boyunca toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmasını nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölyeleri yürüten eğitime ve destek olan gönüllülere göre kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilerini arttırıp bu konuda davranış geliştirmeye başladılar.

“Evde iş paylaşımı konusunda güzel geri bildirimler geliyor, çocuklar arasında cinsiyet ayrımı yapmadan ev işlerine yardım istediğini söyledi bir anne.

[Eğitmen görüşü]

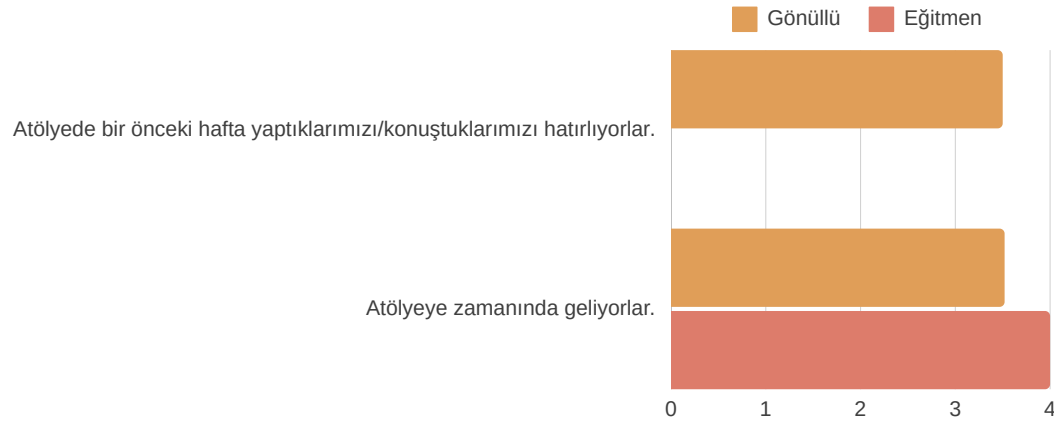
“Yaptığımız okumalarda toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlenmesine yönelik metinler seçiyoruz. Kadınların öğrenmenin, kendine vakit ayırmanın önemine dair bilinçlendiklerini gözlemliyorum. Herhangi bir hak ihlaline uğramaları halinde ne yapabileceklerine dair pek konuşulmadı ancak bu konu üzerine çalışmayı tartıştık. Daha önce bir derste KADES uygulaması ve 6284 sayılı kanundan gelen hakları üzerine kısaca konuşuldu.

[Gönüllü görüşü]

“Ben bilirim değil de biraz da onlara bırakmak lazım. Çocuklara sorumluluk vermek lazım. Her şeye kendimiz atılmamız lazım. Biz anneler çok duramıyoruz.

[Katılımcı kadın görüşü]

Eğitmenler ve gönüllüler kadınların dönem boyunca katılımcı olmasını nasıl değerlendirdi?

(1: hiç gözlemedim 5: çok sık gözlemedim)

Atölyeleri yürüten eğitime ve destek olan gönüllülere göre kadınlar ev içi sorumlulukları ve bakım yükleri sebebiyle atölyeye zamanında gelme ve önceki haftalarda konuşulanları layıkıyla hatırlama konularında hedeflenenden daha az ilerleme kaydettiler. Odak grup görüşmesinde kadınlar da bu sorunun farkındaydılar, bir sonraki dönem daha katılımcı olmak için gayret göstermek istediklerini aktardılar.

“Katılım konusunda bazı problemler yaşıyoruz. Sürekli bir katılım olmayabiliyor. Bu durum kadınların aile, ev, akraba vb. çok fazla sorumluluğa sahip olmalarından kaynaklanıyor.

[Gönüllü görüşü]

“... geliyoruz ya buraya sohbet edilmesi bile gerçekten işe varıyor. Kafayı dinlendirebiliyorsun burada.

[Katılımcı kadın görüşü]

“Zar zor geliyorum ama dinlenmiş dönüyorum.

[Katılımcı kadın görüşü]

“Bana sordukları zaman kız kardeşime diyorum ki derneğe gideceğim, diyorum. Dernek nereden çıktı, diyor. Dernek ne, diyor. Diyorum ki kadın hakları ile alakalı, yani güzel konuşmalar oluyor. Getirdiğiniz psikiyatristler, psikologlar ne bileyim işimize varıyor. Benim işime varıyor.

[Katılımcı kadın görüşü]

SONUÇ

Çocukların ve gençlerin atölyelerde uyumlu bir şekilde dahil olma çabaları sıkça gözlemlendiği için **akranlarıyla ilişkilerinin gelişme kaydettiğini** söyleyebiliriz.

Haklar temasında uzun yıllara dayanan düzenli çalışmaların etkisiyle çocukların **hakları konusunda geldiklerini belirgin bir seviyenin** etkisi atölyelerde de gözlenmiş. Gençlerin dahil olduğu atölyelerin konusu olan dijital dünya ve hakları konusunda oldukça yol katettikleri anlaşılıyor.

Çocukların atölyedeki konuları hatırlama becerileri yani **kendilerini ifade etmelerinin** oldukça iyi olduğu ve bunun sanat aracılığıyla geliştiği gözlenmiş.

Okullardaki atölyeler çocukların **okullarıyla bağını** gözle görülür şekilde güçlendirmiş. Aynı zamanda okuldaki atölyelere katılım ve atölyeye zamanında gelme yüksek.

Çocukların **toplumsal cinsiyet eşitliğine** duyarlı olması ve farklı cinsiyetten çocukların iletişimi daha belirgin gözlenmiş.

Çocuklar uzun yıllardır düzenli bir şekilde süren atölyeler sayesinde atölye akışına yani başlangıç çemberi, oyun ve kapanış çemberi oldukça alışık. Özellikle kapanış çemberlerinin atölyenin geneli ve oyunun çıkarımlarının değerlendirildiği oturumlar olması, çocukların burada söz alarak **katılım** hakkını kullanabileceğini bilmesi bir sonraki haftalarda yaptıkları çalışmaları pekiştirmelerini destekliyor.

Özetle çocuklar ve gençler aşağıdaki ilerlemelere yönelik katettikleri değişimler **hedeflerimiz doğrultusunda gerçekleşti.**

- Akranlarını gözetme hali
- Atölyede grupta birlikte davranma
- Kendini farklı şekillerde ifade edebilme ve yeni kelimeler kullanma
- Konuşma sırasını bekleme, söz isteme
- Değerlendirmelere katılma
- Okulla bağlarının güçlenmesi
- Okullarıyla ilgili fikirlerini paylaşmaları
- Kızların oyunlara dahil olmasına dikkat etme,
- Atölyeye zamanında gelme

Çocuklar sadece **kızlar ve oğlanların** oyunlarla **birlikte grup olma** yaklaşımlarında **hedeflediğimiz oranda değişim kaydedemediler.**

Kadınların ise okuma ve konuşma becerilerinde, haklarını öğrenme ve hak ihalelerine karşı hangi yola başvuracaklarını kavrama, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda davranış geliştirme açılarından **hedeflediğimiz ölçüde ilerleme** kaydettiklerini söyleyebiliriz.

Ev içi sorumlukları ve bakım yükleri sebebiyle atölyeye zamanında gelme ve önceki haftalarda konuşulanları layıkıyla hatırlama konularında **hedeflenenenden daha az ilerleme** kaydettiler.

ÖNERİLER

Bu bölümde, atölyelere katılan tüm grupların önerilerini derledik.

Çocuklar atölye saatlerinin uzamasını, matematik, ingilizce gibi biraz daha fazla zorlandıkları derslerde atölyelerin olmasını, içeriklerin sadece oyun olmasını, el becerisiyle yaptıkları içeriklerin çoğalmasını istediler.

Gençler haftada birden fazla kısa süreli buluşmalar, bazı hallerde birinin çevrimiçi olmasını, kendilerine teklif edilen projeler için önceden okuyacakları metinlerin veya proje notlarının gönderilmesini ve derneğe görüşmeye kendilerini hazırlayarak gelmek istediklerini aktardılar.

Kadınlar, ingilizce, matematik ve tarih öğrenmek istediklerini; daha fazla geziye, tiyatroya, sinemaya gitmek istediklerini anlattılar.

Atölyelere destek olan **gönüllüler** katıldıkları oryantasyonun kendileri için yeterli olduğunu belirttiler de ek olarak çocukları oyuna dahil edebilecekleri pratik taktiklere dönük bilgilenme önerilerinde bulundular.

Atölye **eğitmenleri** ise dernek mekanlarındaki atölyelere çocukların düzenli katılımları başka şartlardan dolayı mümkün olmayabiliyor, bunun için özel yöntemlerin geliştirilmesi de elzem ihtiyaçlar olarak belirdi.

Sulukule Gönüllüleri Derneği

Hırka-i Şerif Mahallesi, Eski Ali Paşa Caddesi, No: 6
Fatih, İstanbul

0546 902 7371

sulukulegonulluleri.org

iletisim@sulukulegonulluleri.org

[@sulukulegonulluleri](https://www.instagram.com/sulukulegonulluleri)

[@sulukulegonulluleri](https://www.facebook.com/sulukulegonulluleri)

[@SulukuleGD](https://www.twitter.com/SulukuleGD)